

NATUURHISTORISCHE EN ANDERE NOTITIES NATURAL HISTORY AND OTHER NOTES

Privé uitgave: H.K. Mienis, Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500, Israël
Privately published: H.K. Mienis, Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500, Israel

Downloadable from: http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

INHOUD-CONTENTS

Voorwoord – Preface.....	2
Mienis, H.K.: Vondsten van oude tabakspijpen in Nederland en Israël, 1: Een pijp met een schelpmotief van Schellingwoude	3
Mienis, H.K.: Surprises on the beach after stormy weather, 1: A find of a living Fowler's Shortface eel on the beach of Ziqim	6
Mienis, H.K.: When will the electricity pole come down?	7
Mienis, H.K.: A rare Philistine coin from the cotton fields of Kibbutz Netzer Sereni, Israel	11

Voorwoord

Dit 15de nummer van 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' bevat vier korte notities gebaseerd op vondsten, waarnemingen of studies gedaan in Nederland of Israël.

Deze nieuwsbrief is voorlopig gepland als een kwartaal uitgave. Van elk nummer zullen 50 gelijktijdig gedrukte exemplaren verschijnen die voornamelijk bestemd zijn voor bibliotheken van instituten en museums. Daarnaast is elk nummer ook gratis elektronisch verkrijgbaar via de website van mijn collega en vriend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Hoewel deze uitgave geheel voldoet aan de eisen die de 'Internationale Commissie voor Zoologische Naamgeving' gesteld heeft voor een wetenschappelijk tijdschrift, zullen in dit tijdschrift geen artikelen gepubliceerd worden die van invloed zijn op de naamgeving van een of andere wetenschappelijke eenheid.

Artikelen mogen overgenomen worden mits de schrijver daarover geïnformeerd is en de bron genoemd wordt.

Deze publikatie wordt geïndexeerd in de Zoological Record.

Ondertussen heeft deze publikatie een officieel 'International Serial Standard Number' ontvangen:

ISSN 2518-5705

Preface

This 15th issue of 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' contains four short notes based on finds, observations or studies made in the Netherlands or Israel.

This newsletter is planned for the meantime as a quarterly. Of each number 50 simultaneously printed copies will appear which are primarily intended for libraries of institutes and museums. In addition each issue is downloadable free of charge by means of the website of my colleague and friend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Although this publication meets the standards of a permanent scientific journal as stipulated by the 'International Commission for Zoological Nomenclature' no articles will be published in this journal which will influence the nomenclature of a certain taxonomic unit.

Articles may be reprinted on the understanding that the author is informed about it and the source mentioned.

This publication is being indexed in the Zoological Record.

In the meantime this publication has received an official 'International Serial Standard Number':

ISSN 2518-5705

**Vondsten van oude tabakspijpen in Nederland en Israël, 1:
Een pijp met een schelpmotief van Schellingwoude**

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

**Finds of old tobacco pipes in the Netherlands and Israel, 1:
A pipe with a shell pattern from Schellingwoude**

A brief note is given concerning the find of part of a white clay tobacco pipe near Schellingwoude, Amsterdam, the Netherlands. The stem of the pipe is adorned with a pattern of tiny scallops.

De herontdekking van de zeeweg naar Amerika door Columbus in 1492 heeft een ware revolutie in beweging gebracht wat betreft eet- en andere gewoontes onder de bevolking van de zogenaamde oude wereld. Voor de moderne mens is het een vreemde gewaarwording dat alledaagse produkten als aardappelen, tomaten en maïs, om slechts een paar voorbeelden te geven, 500 jaar geleden niet bekend waren in Europa, Azië en Afrika. Een ander produkt dat sinds Columbus naar Europa kwam was tabak. Pas in de 16de maar vooral in de 17de Eeuw worden de eerste tabakspijpen op schilderijen afgebeeld, zoals bijvoorbeeld op een stilleven van de Vlaams-Hollandse schilder Pieter Claesz uit 1636 (Fig. 1).

Fig. 1: Stilleven (1636) van Pieter Claesz in the Hermitage Museum in Sint Petersburg.

Uit die periode stammen ook de oudste pijpen in Nederland, die vooral gevonden werden bij het uitbaggeren van grachten waar de tabak uit Amerika gelost werd: Enkhuizen, Harlingen, Amsterdam en Hoorn (van der Meulen & Tupan, 1980). Deze pijpen waren meestal van Engelse oorsprong, maar spoedig begon men ook in Nederland pijpen te maken. Dit waren de witte kleipijpen die in het begin heel eenvoudig waren, maar later werd niet alleen de kop maar ook de steel uitbundig versierd (Fig. 3). Tamelijk algemeen komt een schelpmotief op pijpen voor, dat meestal in de pijpelogie als een bladmotief gedetermineerd wordt. Het zijn echter gestileerde mantelschelpen die ook vaak op heraldieke wapens afgebeeld worden en waarschijnlijk teruggaan naar de bedevaartstochten naar Santiago de Compostola in Spanje. Elke bedevaartganger die de tocht volbracht, kreeg het recht om de schelp van een Jacobsmantel (*Pecten jacobaeus*) op zijn uitrusting te dragen. Meestal was dit echter een klep van een Grote mantel (*Pecten maximus*), die vlakbij het bedevaartsoord in the Atlantische Oceaan voorkomt.

Zo vond Cor Karnekamp in bagger uit de Amsterdamse grachten op een oude stortplaats bij Diemen een kopfragment van een pijp met dergelijke gestileerde mantelschelpjes (Karnekamp, 1981). Enkele jaren later vond ik in zo'n stortplaats in Schellingwoude een veel eenvoudiger pijp waarvan de steel met een dergelijk schelpmotief was versierd. Hoewel het de bedoeling was dat deze pijp naar Cor Karnekamp zou gaan, is hij steeds in mijn bezit gebleven. Bij nader onderzoek bleek er ook een merk op te staan in de vorm van een zeilboot (Fig. 2).

Fig. 2: Pijpekop uit een baggerstortplaats in Schellingwoude (Foto Oz Rittner)

Verschillende Nederlandse pijpenmakers hebben een scheepje als merk gebruikt bijvoorbeeld Hendrik Abrahamsz van Estland en Willem Dircksz van der Helm in Alphen/Aarlenderveen, maar ik weet niet of deze pijp onder hun produkten valt. Wat dat betreft wordt verdere informatie zeer op prijsgesteld.

Dankwoord

Zoals gewoonlijk gaat mijn dank uit naar mijn collega Oz Rittner (Steinhardt Museum of Natural History, Tel Aviv University) voor de fraaie foto van de pijp uit Schellingwoude.

Geraadpleegde literatuur

Karnekamp, C., 1981. Schelpen en pijpelogie. *De Kreukel*, 17 (5-6): 46.

Meulen, J. van der & Tupan, H., 1980. *De Leidse tabakspijpmakers in de 17^e en 18^e Eeuw*. 71 pp. Uitgeverij Stubeg, Hoogezand.

Mienis, H.K., 1994. Nogmaals een pijp met een schelpmotief. *De Kreukel*, 30 (3-4): 43-44.

Fig. 3: Selectie van oude tabakspijpen.

**Surprises on the beach after stormy weather, 1:
A find of a living Fowler's Shortface eel on the beach of Ziqim**

Henk K. Mienis

National Natural History Collections, Berman Building # 119,
Hebrew University of Jerusalem, Edmond J. Safra Campus,
IL-9190401 Jerusalem, Israel
mienis@netzer.org.il

**Verrassingen op het strand na stormachtig weer, 1: Een vondst van een
levende "Fowler's shortface" aal op het strand van Ziqim**

Tijdens een kort bezoek aan het strand van Ziqim werd een levend exemplaar van "Fowler's shortface" aal gevonden. Normaal komt deze oranje-rode aal voor in een modderige bodem op een diepte van 30-100 m. De vondst werd gedaan op 15 februari 1989 na enkele dagen van stormachtig weer.

A brief visit to the beach of Ziqim, Israel, after a spell of stormy weather on 15 February 1989, resulted in the find of a living Fowler's shortface eel *Panturichthys fowleri*, Fam. Heterenchelyidae, with a length of 62 cm. This bright orange-red coloured eel lives usually buried in mud at a depth of 30-100 m in the Mediterranean Sea (Golani *et al.*, 2006).

Fig. 1: *Panturichthys fowleri* (Photo: Fish Base – B.G. Smith)

The specimen in question has been lodged for permanent preservation in the National Natural History Collection of the Hebrew University of Jerusalem and is catalogued in the Fish Collection under number HJ 13791.

This unexpected find on the beach of Ziqim shows that even benthic fish living off shore may occasionally wash ashore during stormy weather.

Reference

Golani, D., Öztürk, B. & Başusta, N., 2006. Fishes of the Eastern Mediterranean. 259 pp. Turkish Marine Research Foundation, Istanbul.

When will the electricity pole come down?

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

Wanneer zal de electriciteitspaal naar beneden komen?

In kibboets Netzer Sereni staat een houten electriciteitspaal waarin zich een nestholte bevindt van een Syrische specht *Dendrocopos syriacus*. Gedurende een groot aantal jaren werd dit nest steeds weer opnieuw gebruikt totdat de spechten verdreven werden door een stel invasieve en agressieve Halsbandparkieten *Psittacula krameri*. Deze parkieten gaan tamelijk slordig om met de verzorging van de jongen en gaan door met het brengen van voedsel naar het nest ook wanneer de magen van de jongen reeds gevuld zijn. Dit te veel aan voedsel samen met de uitwerpselen zijn het begin van een rottingsproces in de nestholte dat tenslotte ook de wanden en bodem van het nest aantast. Vanwege de slechte hygienische toestand in de nestholte zijn er van tijd tot tijd jaren dat het nest niet door de parkieten gebruikt wordt. Van deze situatie maakt een ander invasieve holtebroeder gebruik om de nestholte over te nemen: de Gewone myna *Acridotheres tristis*. Myna's houden van een schoon nest en na een grote opruiming van het vuil vullen zij de holte op met droog gras. De nestholte in de electriciteitspaal is echter reeds zo door hotrot aangetast dat er grote gaten in de wanden nabij de bodem zijn ontstaan. Een deel van het gras dat de Myna's naar het nest heeft gebracht steekt daarom door deze gaten naar buiten. Dat deel van de electriciteitspaal waarin de nestholte zich bevindt, lijkt nu meer op een Emmentaler kaas door al die grote gaten. Ik sluit dan ook niet uit dat op een gegeven moment deze paal op dat punt door midden zal breken. Deze "Dag des Oordeels"-prognose werd bevestigd door opzichters van de electriciteits maatschappij, maar tot op heden heeft men de paal noch vervangen noch verstevigd. Daarom nogmaals mijn vraag gesteld in de titel van deze notitie: "Wanneer zal de electriciteitspaal naar beneden komen?"

Once upon a time a pair of Syrian woodpeckers *Dendrocopos syriacus* (Fig. 1) selected a wooden electricity pole near the theatre in Kibbutz Netzer Sereni as their ultimate spot for their home. After numerous trials to hew a nest hole in the hard wood of the pole (Fig. 2), they finally managed in their efforts.

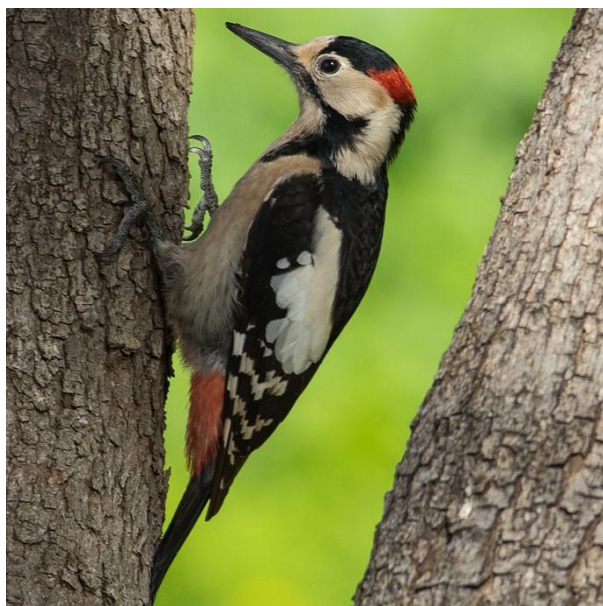

Fig. 1: Syrian woodpecker *Dedrocopus syriacus*

Fig. 2: Holes in the electricity pole made by the Syrian woodpecker (Photo Henk Mienis)

The entrance is situated at a height of 8-9 m on the SSE-side of the pole.

For several years they produced their offspring until they were disturbed by a couple of weird green aliens: a pair of Ringneck parakeets *Psittacula krameri* (Fig. 3). Being much more aggressive than the Syrian woodpeckers they took over the existing nest and became the new occupants of the hole in the pole. They too were rather successful in their breeding efforts and produced for several years each time 3-4 young.

Fig. 3: Ringneck parakeet *Psittacula krameri*

However like most Parakeets and their much larger relatives the Parrots they are rather over-zealous in the feeding of their young. Even when the young birds don't like to eat anymore, the parents continue to bring food and together with the excrements of the young the whole interior of the nest becomes one big rotting mash.

Therefore now-and-then there is a year that they don't occupy the nest. During such a period the accumulated waste dries out and the nest becomes again inhabitable for the parakeets. This interior rotting process is going on already for too many years and has had an adverse affect on the wood of the interior of the electricity pole. Therefore suddenly additional holes have appeared near the bottom of the nest.

This became especially evident when a new bird arrived at the site: the Common myna *Acridotheres tristis* (Fig. 4). Like the Ringneck parakeet the common Myna is of Indian origin and likes to breed in a hole. Therefore they occupied immediately the nest hole in the electricity pole when it was vacated by the parakeets.

Fig. 4: Common myna *Acridotheres tristis* (Photo Henk Mienis)

Unlike the previous inhabitants it prefers a clean nest and fills it with dry grasses. Such dry material is even protruding from the bottom holes at both sides of the pole (Fig. 5). The Common myna's are as productive as the parakeets and produce a mean number of 4 young each year.

All these events are of course rather interesting from a zoological point of view in general and from an ornithological point in particular. However the part of the electricity pole that contains the nest hole looks at the moment more like an Emmentaler cheese with those numerous large holes.

The local person responsible for the electricity supply in the kibbutz has been informed about the possibility that there will come a day that the part of the pole carrying the high voltages line will come down. This doomsday forecast has been confirmed by supervisors of the electricity company. They advised either to replace the electricity pole or to reinforce the effected part of the pole.

Unfortunately so far they did not deal with the problem Therefore I repeat once again the title of this note: "When will the electricity pole come down?"

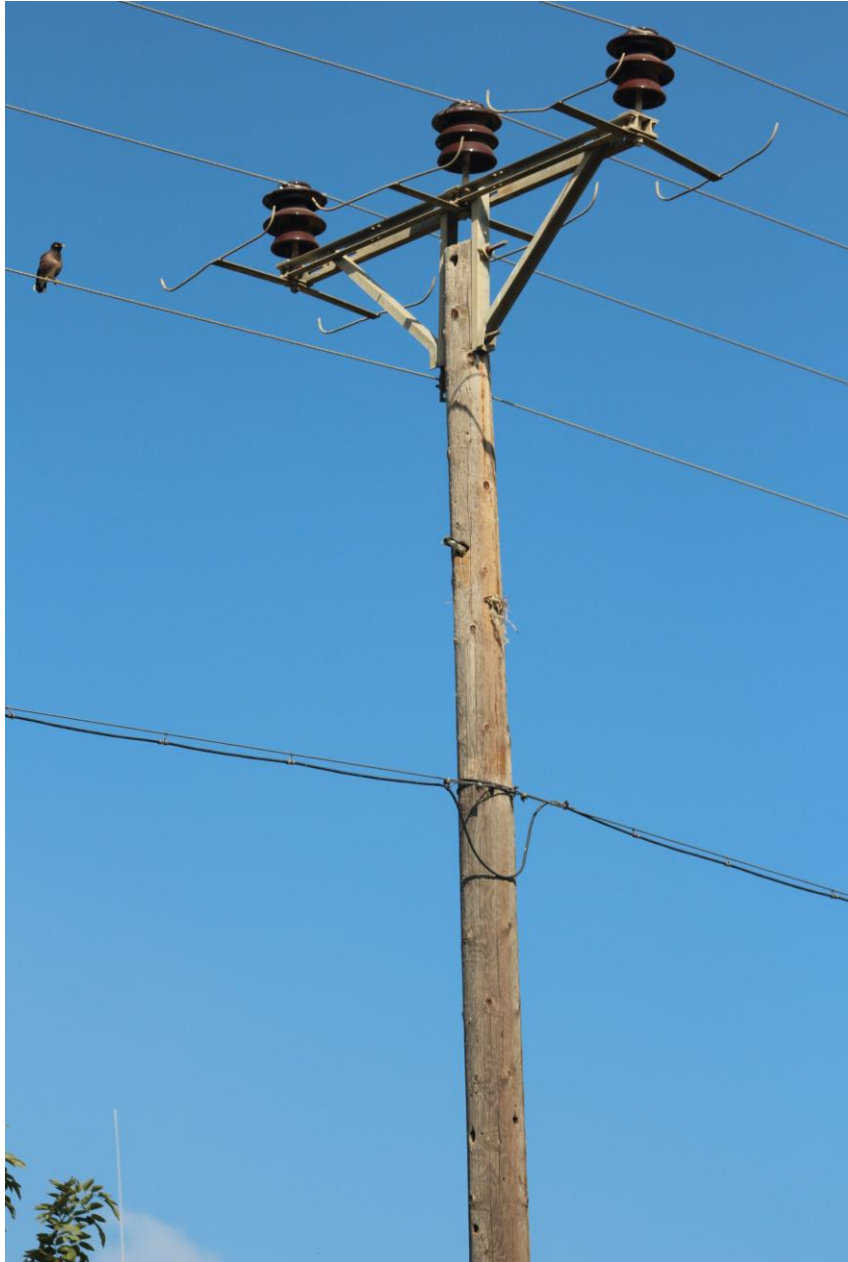

Fig. 5: The nest in the wooden electricity pole occupied by Common myna's.
(Photo Henk Mienis)

A rare Philistine coin from the cotton fields of Kibbutz Netzer Sereni, Israel

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL 7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

Een zeldzame Filistijnse munt uit de katoenvelden van Kibboets Netzer Sereni, Israel

Tijdens mijn werk in the katoenvelden van Kibboets Netzer Sereni nabij de Nesher Ramla Cement fabriek heb ik in het voorjaar van 2007 een kleine zilveren munt gevonden. Het bleek een Filistijnse munt uit Ashdod te zijn die in omloop was gedurende periode 420-390 voor Christus. Het was indertijd slechts het tweede exemplaar dat van deze munt bekend was. Ondertussen is een derde exemplaar aan het licht gekomen tijdens een opgraving van Khirbet Qeiyafa in de Ha'Ela vallei.

In the past Mienis (2014) and Mienis & Mienis (2014 & 2015) have published short notes on interesting finds carried out in stream gullies left in the fields of the kibbutz after torrential rains. In the same way we have collected throughout the years many coins in the arable fields either immediately in the vicinity of the kibbutz or in the fields between the Nesher-Ramla Cement factory and Moshav Ahisamach. The latter rather undulating fields consisting of rather heavy soils were primarily used for growing cotton.

In the last year (2007) that we exploited those fields for growing cotton I found a rather small coin in a gully at a depth of about 80 cm together with several other pieces of metal. The coin had a size of 9.04 x 8.75 mm and a weight of 0.8 gram. Without any cleaning it was photographed from both sides by my colleague Oz Rittner (Fig. 1).

Fig. 1: A Philistine silver coin from Ashdod (420-390 BCE) found in a stream gully in the cottonfields of Kibbutz Netzer Sereni near Nesher-Ramla, Israel (Photo Oz Rittner)

The obverse shows a bearded male head with oriental hairstyle looking to the right side. The reverse shows in a dotted rectangle a bovine walking to the right side and a palm branch in the right lower corner. Some letters are present above the bovine.

With the help of these excellent pictures it could be identified as being a Philistine silver coin from Ashdod dating from 420-390 BCE. A similar coin was figured by Gitler & Tal (2006: plate A), which had a slightly lower weight: 0.65 gram. It had a denomination of one obol. It was the only specimen of that type of coin seen by them.

The coin found in the cottonfields of Netzer Sereni was therefore the second one known. In the meantime a third one, again with a slightly lower weight: 0.62 gram, has been recorded recently from the excavation of Khirbet Qeiyafa in Emeq Ha'Ela (Farhi, 2016: plt. 1.1: 14 & plt. 1.1A: 14). Additional notes on the coinage of Philistia have been published by Gitler & Tal (2009).

Although many coins have been found in the cotton fields near the Nesher Ramla Cement factory they are all of much more recent origin (Roman and especially Early Arabic). No ancient remains have ever been found in those fields. The most nearby archaeological sites are either situated in Lod to the west or at El-Khirbe to the east on the hills near the stone quarry of Nesher Ramla. At the latter site numerous coins have been found (Farhi, 2010) but never Philistine ones. However the cotton fields of kibbutz Netzer Sereni near Nesher Ramla are most probably situated near an ancient road from Lod to Jerusalem.

The coin discussed in this note forms now part of a private collection.

Acknowledgement

I like to thank my colleague Oz Rittner (the Steinhardt Museum of Natural History, Tel Aviv University) for his excellent photographs.

References

- Farhi, Y, 2010. The Coins. In S. Kol-Ya'akov (Ed.): Salvage excavations at Nesher-Ramla Quarry. 197-213 Volume 1: 197-213, pls. 15.1-15.4. Zinman Institute of Archaeology, University of Haifa.
- Farhi, Y., 2016. Khirbet Qeiyafa Volume 5. Excavation Report 2007-2013. The Numismatic Finds: Coins and Related Objects. 184 pp. Israel Exploration Society, Jerusalem.
- Gitler, H. & Tal, O., 2006. The coinage of Philistia of the Fifth and Fourth Centuries BC: A study of the earliest coins of Palestine. *Collezioni Numismatiche. Materiali pubblici e private*, 6: 411 pp. Edizioni Ennerre, Milano & Amphora Books, B & H. Kreindler, New York.
- Gitler, H. & Tal, O., 2009. More evidence on the collective mint of Philistia. *Israel Numismatic Research*, 4: 21-37.
- Mienis, H.K., 2014. A find of a small bronze Pelican of unknown origin. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 1: 6.
- Mienis, H.K. & Mienis, D., 2014. A find of an Egyptian scarab dating to the Iron Age in wasteland between Qiriyat Jawarish and Yasresh, Israel. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 2: 7-8.
- Mienis, H.K. & Mienis, D., 2015. Antique weights found in the surroundings of Ramla, Israel (Part 1). *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 5: 11-12.